

N13
1.06.16 4/12571
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(повне найменування вищого навчального закладу)

Філологічний факультет

(повне найменування інституту/факультету)

Кафедра української літератури

(повна назва кафедри)

Дипломна робота

бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему:

«Драматичні поеми Ліни Костенко: проблематика і поетика»

«Dramatic poems by Lina Kostenko: problematics and poetics»

Виконала: студентка денної форми навчання
напряму підготовки 6.020303 Філологія

Полудняк Валерія Вікторівна

Керівник: к.філол. н., доц. Саєнко В. П.

Рецензент: к.філол.н., доц. Казанова О. В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ 7 від 26 квітня 2016 р.

Захищено на засіданні ЕК № 2

Протокол № 41 від 17.06 2016 р.

Оцінка добре / 10 / 75
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Шупта-В'язовська О.Г. к.філол. н., доц.. Шупта-В'язовська О.Г.

Голова ЕК

Шупта-В'язовська О.Г. к.філол. н., доц.. Шупта-В'язовська О.Г.

Одеса - 2016

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	3
2. Розділ перший. Проблематика драматичних поем.....	6
1.1. Проблематика як рушій естетичних концептів форми та змісту.....	6
1.2. Протиріччя ретроспективності у «Скіфській одісеї».....	8
1.3. Естетико-етичні компроміси у драматичній поемі «Сніг у Флоренції».....	12
1.4. Феномени української ментальності у драматичній поемі «Дума про братів неазовських».....	20
3. Розділ другий. Поетика драматичних поем.....	27
2.1. Образна система циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові».....	29
2.2. Жанрова своєрідність поем циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові».....	35
4. ВИСНОВКИ.....	47
5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Актуальність теми дослідження «Проблематика і поетика драматичних поем Ліни Костенко «Скіфська одіссея», «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських»» обумовлюється особливим значенням творчості Ліни Костенко для історико-літературного та ідейно-естетичного процесів, а також розрізненістю в сучасному літературознавстві праць, присвячених осмисленню родово-жанрових модифікацій творів поетеси. Дослідження відображення означеної проблеми, яка в різних художніх втіленнях присутня у художньому світі поетеси, що позначений своєрідним синтезом ліричних, драматичних, епічних концептів, сприяє осмисленню векторів і тенденцій розвитку сучасної української літератури.

Стан наукового вивчення проблеми. Аналізуючи рівень осмислення запропонованої проблеми, не варто наполягати на відсутності наукового матеріалу. Дослідницьких відкриттів у результаті звернення до мистецького світу Ліни Костенко не бракує, поле наукових доробків щорічно розростається новими долученнями, автори яких, натхнені нескінченністю актуалізованих значень, відкривають нові перспективи поетологічних обрії. Зокрема, про численність зацікавлень та продуктивність наукових студій свідчить оприлюднений 2015 року біобібліографічний покажчик про життя і творчість Ліни Костенко, для укладання якого основними джерелами пошуку літератури були державні літописи книг, газет них і журнальних статей, рецензій, нотних видань, каталоги, картотеки, електронні бази даних Національної парламентської бібліотеки України та інших вітчизняних провідних бібліотек. Хронологічні рамки добору літератури – 1953 – жовтень 2014 року. Із максимально можливою повнотою представлено інформацію про матеріали, що вийшли друком в Україні, і вибірково – поза її межами[22]. Даний покажчик містить 3 453 біобібліографічні описи. Доробок потужний, але відкритий для нових пошуків.

Мета запропонованої роботи – дослідити своєрідність втілення проблематики, простежити жанрові варіації драматичних поем, які увійшли до циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові».

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких взаємопов'язаних завдань:

- дослідити проблему історичної пам'яті як важливу частину художнього часопростору Ліни Костенко в контексті її філософсько-естетичний поглядів;
- визначити художні принципи моделювання історичної пам'яті, виявити архетипну природу художніх образів та мотивів;
- дослідити особливості художнього осмислення психологічної амбівалентності;
- простежити зв'язок у художньому трактуванні проблеми історичної пам'яті та індивідуальної відповідальності;
- розглянути жанрово-видові особливості поетики циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові»;
- охарактеризувати своєрідність естетично відтворення історіософських концепцій.

Тип поставлених завдань визначив методику дослідження. Основними методами вивчення зазначеної проблеми стали історико-літературний, порівняльно-генетичний, рецептивно-естетичний.

Об'єкт дослідження – поема-балада «Скіфська одісея», драматичні поеми «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських», об'єднаних у цикл «Душа тисячоліть шукає себе в слові».

Предметом обрано вивчення особливостей художнього відтворення зовнішньої та внутрішньої проблематики та специфіки драматичних поем.

Наукова новизна праці полягає в тому, що вперше в українському літературознавстві означена проблематика дослідження розглядається в контексті літературного циклу, який вирізняється особливими засадами моделювання художнього світу як цілісності родово-жанрових рівнів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів – «Проблематика драматичних поем Ліни Костенко» (підрозділами якого є «Проблематика як рушій естетичних концептів форми та змісту», «Протиріччя ретроспективності у «Скіфській одісеї» Ліни Костенко», «Естетико-етичні компроміси у драматичній поемі «Сніг у Флоренції»», «Феномени української ментальності у драматичній поемі Ліни Костенко «Дума про братів неазовських»») та «Поетика драматичних поем Ліни Костенко» (який містить такі підрозділи : «Образна система циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові», «Жанрова своєрідність поем циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові» Ліни Костенко»), висновків, списку використаної літератури (33 найменування).

ВИСНОВКИ

Звернення до трагічної і героїчної історії України для Ліни Костенко є не тільки справою честі, але і справою шляхетного життя. Через те, у творчості поетеси так багато зразків, у яких втілюється художня інтерпретація цієї проблеми, що здійснюється через змалювання різних історичних епох: від скіфської доби через героїчну і водночас трагічну сторінку козацьких національно-визвольних змагань до сучасності. Підґрунттям для осмислення історичної тематики слугують величезні знання (адже Ліна Костенко тричі здобула звання Почесного професора трьох престижних університетів – Києво – Могилянської Академії, Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Внаслідок аналізу творчості Ліни Костенко під кутом зору своєрідності циклу драматичних поем, об'єднаних заголовком «Душа тисячоліть шукає себе в слові», дає підстави зробити висновки, що у поетичній концепції авторки все важливо:

багатогранні філософсько-естетичні форми історичного буття українського народу, представлених часовою трьохвимірністю, характерною для її мистецького почерку.

Час минулий, теперешній та майбутній, час історичний і час художній, існують паралельно – на всіх рівнях: жанровому, композиційному, образному і навіть мовному.

Передусім треба зазначити цілісність концептуальної тематологічної спадщини всіх трьох частин циклу, хоча кожна із драматичних поем цілком може в образно - тематичному плані функціонувати як самостійний автономний текст.

Авторці циклу «Душа тисячоліть шукає себе в слові» вдалося зазирнути в товщу історії, на основі якої видобуто для читачів корінь квадратний морально-

етичного характеру, як і державницького підходу до прапам'яті народу. Це дало поштовх для вияскравлення виховних акцентів, як і для культурної пам'яті українського народу.

Прикметно те, як у творчому тиглі авторки триптиха драматичних поем історичні факти, археологічні пам'ятки переплавляються у художню версію давньоминулого часу, в яку віриш, настільки опукло все представлено і виписано.

Художнє трактування проблеми історичної пам'яті у циклі «Душа тисячоліть шукає себе в слові» відбувається в таких основних напрямках: по-перше, узагальнено – через співвіднесення відчуття сучасності з відчуттям історії; по-друге, через осмислення подій історичного минулого та фактів сучасності; по-третє, через історичну і соціальну зумовленість авторського «я», яке відображає естетичні й етичні ідеали епохи й утверджує історичність особистості. [8,137].

Важливим для художнього досвіду Ліни Костенко як авторки драматичних поем «Скіфська одісея», «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських» є показ крізь призму минулого важливих і актуальних проблем сучасності, як-от: відчуття національної ідентичності та гордості, віра в свої сили, вміння захищати власні державницькі інтереси і загальнолюдські цінності.

Ось чому індивідуальна доля людини у творчості Ліни Костенко стає точкою перехрещення минулого, сучасного і майбутнього, виявляючи зумовленість сьогодення близьким і віддаленішим минулим, розкриває глибинні зв'язки особи з історією та суспільством. Художній світ Ліни Костенко сприяє не тільки процесові пізнання українським народом самого себе через історію, але й вагомому процесові самоусвідомлення своєї величі у колі інших народів, бо історичне минуле до цього запов'язує.

Поетична концепція, розгорнута у драматичних поемах «Скіфська одісея», «Сніг у Флоренції», «Дума про братів неазовських», характеризується витонченістю, складністю образів, логічною стрункістю думки, афористичним,

інтелектуально насиченим мовленням, бездоганною художньою формою, що гармонійно увиразнює тематичні обрії змалювання вітчизняної історії.

Глибина трактування важливої історіософської проблематики, підкріплена досконалістю форми творів – симбіонтів, підтверджує висоту поезії Ліни Костенко, яка сяє яскравою зіркою не тільки на небосхилі української літератури, але й світової культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаш С. Проблема мистецького вибору: психологічний аспект: (на матеріалі драматичної поеми Ліни Костенко «Сніг у Флоренції») / Світлана Барабаш // Наук. зап. / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2004. – Вип. 56: Серія: Філологічні науки (літературознавство). – С. 25–38.
2. Башкирова О. Статуя в художній системі драматичної поеми Ліни Костенко «Сніг у Флоренції» / О. Башкирова // Слово і Час. – 2006. – № 11. – С. 20–25.
3. Брюховецький В. С. Ліна Костенко. [Нарис творчості]/В.С.Брюховецький – К.:Дніпро,1990. – 262 с.(Літ. портрет).
4. Гольберг. М. «Душа тисячоліть себе шукає в слові». Роздуми над книжкою Ліни Костенко «Сад нетанучих скульптур»/М. Гольберг. //Жовтень. – 1988.-№5. – С.100-109.
5. Дем'янівська Л.С. Українська драматична поема. Проблематика, жанрова специфіка. – К.: Вища школа, 1984. – 158 с.
6. Дюжева К. В. Жанрово-стильова парадигма творчості Ліни Костенко: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Катерина Валеріївна Дюжева ; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2014. – 20 с.
7. Жаворонок В. Знаки української етнокультури [Словник-довідник]/ Жаворонок В. – К.: Довіра, 2006. – 294с.
8. Жуковська Г. «Усе іде, але не все минає...»: пам'ять і час у творчості Ліни Костенко : монографія / Галина Жуковська. – К. : Книга, 2010. – 187 с.
9. Жуковська Г. Історіософський часопростір у поемах Ліни Костенко/ Жуковська Г.//Сучасний погляд на літературу [Збірник наукових праць]. – Вип. 4. –К.: ІВУ Держкомстату України. – 2000. –С.145-155.
10. Калінкін В. М. Карпенко Ю. О., Мельник М. Р. Літературна ономастика Ліни Костенко. – Одеса : Астропринт, 2004. – 216 с. : [рецензія] / В. М.

- Калінкін // Зап. з ономастики: зб. наук. пр. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2005. – Вип. 9. – С. 127–148.
11. Кириленко Н. І. Історичні події та герої в художньо-поетичному відтворенні Ліни Костенко : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Надія Іванівна Кириленко ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми, 1999. – 185 с.
 12. Кириленко Н. І. Художньо-філософське осмислення загальнолюдських основ буття в поетико-драматичних творах О. Олеся та Ліни Костенко / Н. І. Кириленко // Олександр Олесь. Творча спадщина і сучасність : зб. наук. пр. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Сум. держ. ун-т. – Суми, 1999. – С. 143–148.
 13. Кириленко Н.І. Народнописанне історичне мислення та фольклорний характер художнього історизму в драматичній поемі Ліни Костенко «Дума про братів неазовських»/Кириленко Н.І. //Вісник Сумського державного університету:Філологічні науки. – Суми: Видавництво СумДУ, 2001. – Вип.2(23). – С.124-133.
 14. Клочек Григорій. Так що ж таке поетика ?/ Поетика. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 5-16.
 15. Ковалевський О. Український комплекс «вірності-зради» у контексті ліро-епічних творів Ліни Костенко/Олександр Ковалевський. // Київ. – 2005. – №2. – С.145-150
 16. Кодак М. Поетика як система. - К.: Дніпро, 1988. – 158 с.
 17. Коляда Т. Ф. Інтенсіональний світ поезії Ліни Костенко / Т. Ф. Коляда. – Одеса : ОКФА, 1999. – 110 с.
 18. Костенко Л.В. Сад нетанучих скульптур:Вірші, поема-балада, драматичні поеми.–К.:Рад.письменник,1987.–207 с.
 19. Краснова Л.В. Грані поетичної майстерності Ліни Костенко/Краснова Л.В. //Слово і Час. – 1995. –№7. – С.45-53
 20. Кудрявцев М. Г. Внутрішній діалог як спосіб відтворення роздвоєності особистості : ідейна проблематика драматичної поеми Ліни Костенко

- «Сніг у Флоренції» / М. Г. Кудрявцев // Наук. пр. Кам'янець-Подільський нац. ун-ту. Філологічні науки / [відп. ред. Ю. О. Маркітантов]. – Кам'янець-Подільський, 2007. – Вип. 15, т. 2. – С. 12–15.
21. Кудрявцев М. Митець і час: ідейна проблематика «флорентійської» драми / Михайло Кудрявцев // Урок української. – 2000. – № 2. – С. 60–62.
 22. Ліна Костенко : біобібліогр. покажч. / упоряд.: Г. В. Волянська, Л. А. Кухар ; авт. нарису В. Є. Панченко ; наук. ред. В. О. Кононенко ; М-во культури України, Нац. парлам. б-ка України. – К., 2015. – 288 с.
 23. Літературознавчий словник-довідник. [ред. кол. Гром'як В.Т., Ковалів Ю.І., Теремко В.І.] — К.: ВЦ «Академія», 1997. — С. 403—404, 621, 699, 469, 469, 210,48.
 24. Мариняк Р. С. Історіософія поезії Ліни Костенко : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / Руслана Степанівна Мариняк ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2005. – 202 с.
 25. Нудьга Г.А.. «Український поетичний епос (думи)»/Нудьга Г.А. – К.: Товариство «Знання». – 1971. – С.33-43.
 26. Панченко В. «Нетанучі скульптури Ліни Костенко»/Володимир Панченко //Вітчизна. – 1988. – №8. – С.179-185
 27. Пономаренко І. [В.] Драматична поема в системі жанрів Ліни Костенко / Інна Пономаренко // Пробл. сучас. літературознавства : зб. наук. пр. / ОДУ ім. І. І. Мечникова, Філол. ф-т. – Одеса, 1999. – Вип. 4. – С. 192–200.
 28. Саєнко В. Поетична культурологія Ліни Костенко / Валентина Саєнко // Матеріали до курсу «Історія української літератури ХХ ст.» : практ. заняття : наук.-метод. по-сіб. / Валентина Саєнко; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова ; [відп. ред. В. В. Фащенко]. – 152 Вид. 2-е, доповн. й удосконал. – Одеса : Астропринт, 2004
 29. Саєнко В. Творчість Ліни Костенко у жанрологічному вимірі / В. Саєнко // Пробл. сучас. літературознавства : зб. наук. пр. / Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечникова, Філол. ф-т. – Одеса, 2002. – Вип. 11. – С. 196–219.

30. Тарнашинська Л. Мнемонічне коло у структурі художньої свідомості: метаморфози пам'яті: (літературознавчо-філософський зріз поетики Ліни Костенко) / Тарнашинська Л. // Слово і Час. – 2010. – № 3. – С. 51–67
31. Тарнашинська Л.Б. Час у творчості Ліни Костенко як темпоральний код людського досвіду / Тарнашинська Л. // Слово і Час. – 2005.- №6. – С.42-52.
32. Ткаченко А. Мистецтво слова. Вступ до літературознавства / Анатолій Ткаченко // К.: Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.
33. Фізер Іван. Шедеври поетичної мітоісторії Ліни Костенко / Іван Фізер // Сучасність. – 1988. – № 7/8. – С. 291-296.

17.05.16

